

TAG SIGNALERNE ALVORLIGT

Underretninger er udtryk for omsorg

Som fagperson har du et særligt ansvar for at handle,
når du er bekymret for et barn

FORORD

En underretning er udtryk for omsorg for et barn.

Denne pjece er en del af en kampagne, hvor vi sætter fokus på muligheden for at underrette til kommunen og Ankestyrelsen, hvis omsorg for et barn bliver til alvorlig bekymring.

Når en pædagog, lærer, sundhedsplejerske, jordemoder, praktiserende læge og andre med tæt kontakt til børn mener, at der er brug for hjælp til barnet og familien, skal kommunen kontaktes.

Som et særligt sikkerhedsnet under barnet, kan Ankestyrelsen kontaktes, hvis kommunen ikke har handlet tilstrækkeligt.

Kvalificeret og kompetent hjælp til familien tidligt i et barns liv, kan måske forebygge mere alvorlige indgreb – så del omsorg og bekymring med kolleger og kommunen. Gå også til Ankestyrelsen, når det er nødvendigt.

Vores budskab er derfor: Ser du signaler på, at et barn ikke har det godt derhjemme, så tag ansvar for, at barnet og familien får den hjælp, de har brug for.

Thorkil Juul
Styrelseschef

INDHOLD

I denne pjeces kan du læse om nogle af de udfordringer, barrierer og muligheder, der er, når du vil hjælpe et barn, som muligvis er udsat for omsorgssvigt. Du kan læse om:

- **Det særlige ansvar**
- **Tag signalerne alvorligt**
- **Del dine bekymringer**
- **Underretning til kommunen**
- **Underretning til Ankestyrelsen**

Du kan få mere at vide på Ankestyrelsens hjemmeside. Her kan du også – på kampagnesitet "Tag signalerne alvorligt" – finde en værktøjskasse med redskaber, der kan sætte fokus på problematikken på din arbejdsplads.

Hvordan sikrer I bedst, at I har en fælles forståelse af procedurer og fremgangs-

måde, hvis du eller en af dine kolleger pludselig en dag står med et barn, der ikke trives på grund af forhold i hjemmet?

Du kan blandt andet finde inspiration til, hvordan I sammen kan drøfte nogle mulige retningslinjer, hvis I ikke allerede har nogen. Det kan fx ske på et personalemøde eller et forældrebestyrelsesmøde.

Se efter banneret "Tag signalerne alvorligt" på www.ast.dk

DET SÆRLIGE ANSVAR

Alle borgere har en pligt til at underrette myndighederne, hvis de møder børn, som er udsat for omsorgssvigt eller overgreb. Som fagperson har du en såkaldt "skærpet underretningspligt", som går forud for tavshedspligten.

Den skærpede underretningspligt betyder, at du har pligt til at reagere, alene på baggrund af forhold, der giver **formodning** om, at et barn under 18 år har behov for særlig støtte.

Når det gælder beskyttelsen af det ufødte barn, har sundhedspersonalet et særligt ansvar. De væsentligste fagpersoner for den gravide er **den praktiserende læge og jordemoderen**. Det er vigtigt, at sund-

hedspersonalet er opmærksomt på gravide misbrugere eller gravide med sociale problemer, som har behov for vejledning eller støtte. Hvis den gravides misbrug eller andre problemer truer det ufødte barns helbred, skal man foretage en underretning til kommunen. Man har også pligt til at underrette på en formodning om, at barnet vil have behov for særlig støtte umiddelbart efter fødslen.

Sundhedsplejersker kommer tidligt i det nyfødte barns hjem. **Den praktiserende læge** står for børneundersøgelserne og har ofte et kendskab til hele familien gennem flere år. Hvis barnet viser tegn på omsorgssvigt, har man pligt til at reagere. Det gælder også, hvis man blot har en formodning om, at barnet har brug

Hvad siger loven om underretningspligt

§ 154. Den, der får kendskab til, at et barn eller en ung under 18 år fra forældres eller andre opdrageres side udsættes for vanrøgt eller nedværdigende behandling eller lever under forhold, der bringer dets sundhed eller udvikling i fare, har pligt til at underrette kommunen.

for særlig støtte. Man skal reagere, hvis forældrenes adfærd eller samspil med barnet giver anledning til bekymring – uanset om barnet viser tydelige signaler på mistrivsel.

Pædagoger og andet personale i offentlige dagtilbud hører til de faggrupper, som meget tidligt i børnenes liv får indsigt i børnenes og deres familiers vilkår. Der er ofte daglig kontakt til forældrene. Derfor har man en særlig mulighed for at opdage, hvis der er noget galt med barnet eller i familien. Som pædagog i fritidstilbud og ungdomsklubber møder man også børn, som kan have brug for særlig støtte. For de store børn gælder det, at ungdomsperioden i forvejen er

Hvad siger loven om skærpet underretningspligt

§ 153. Velfærdsministeren kan i en bekendtgørelse fastsætte regler, hvorefter personer, der udøver offentlig tjeneste eller offentligt hverv, skal underrette kommunen, hvis de under udøvelsen af tjenesten eller hvervet får kendskab til forhold, der giver formodning om, at et barn eller en ung under 18 år har behov for særlig støtte.

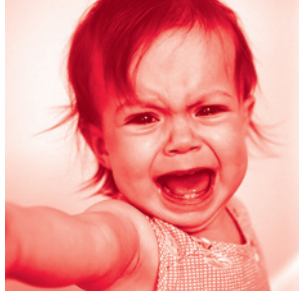
Hvem har skærpet underretningspligt

Hvis du er lærer, pædagog/ pædagogmedhjælper, dagplejer, leder af børneinstitution, skoleleder, praktiserende læge, sundhedsplejerske, jordemoder, psykolog, ansat i PPR eller som SSP medarbejder ved politiet, hører du til dem, som har skærpet underretningspligt.

præget af store forandringer. Derfor kræver det særlig opmærksomhed at spore mulige faresignaler.

Som **lærer** har man sjældnere daglig kontakt med familien. Til gengæld er man meget sammen med børnene. En skoleelev tilbringer et sted mellem 1.800 og 2.200 dage af sin barndom i skolen. Lærere har ansvar for den faglige udvikling, men også for elevernes personlige udvikling. Lærerne er erfaringsmæssigt den faggruppe, som foretager flest underretninger.

Psykologer og socialrådgivere, der ofte vil møde børn med særlige udfordringer, har også skærpet underretningspligt.

TAG SIGNALERNE ALVORLIGT

Der er findes ingen opskrifter på bestemte symptomer eller adfærd, som er bestemmende for, om der skal handles i forhold til et bestemt barn. Det må altid være konkrete vurderinger. Dårlig trivsel kan både være reaktion på forbigående belastninger eller betyde, at et barn er truet. Derfor skal du altid reagere på bekymrende signaler for at vurdere situationen.

Reager på trods af tvivl

I bekymringsfasen kan der være mange ting, som holder én tilbage fra at reagere, når man møder et barn, der viser tegn på mistrivsel, eller som måske er udsat for overgreb:

Er bekymringen bare udtryk for en upassende mistanke? Er det nu rigtigt, hvad jeg ser? Risikerer jeg at sætte samarbejdet og forældrenes tillid over styr? Risikerer jeg at gøre forholdene værre for barnet? Er jeg nu den nærmeste til at reagere, eller er der andre, som må være tættere på? Er det overhovedet en del af min faglighed at blande mig i noget, som handler om problemer i barnets hjem? Bryder jeg nu min tavshedspligt?

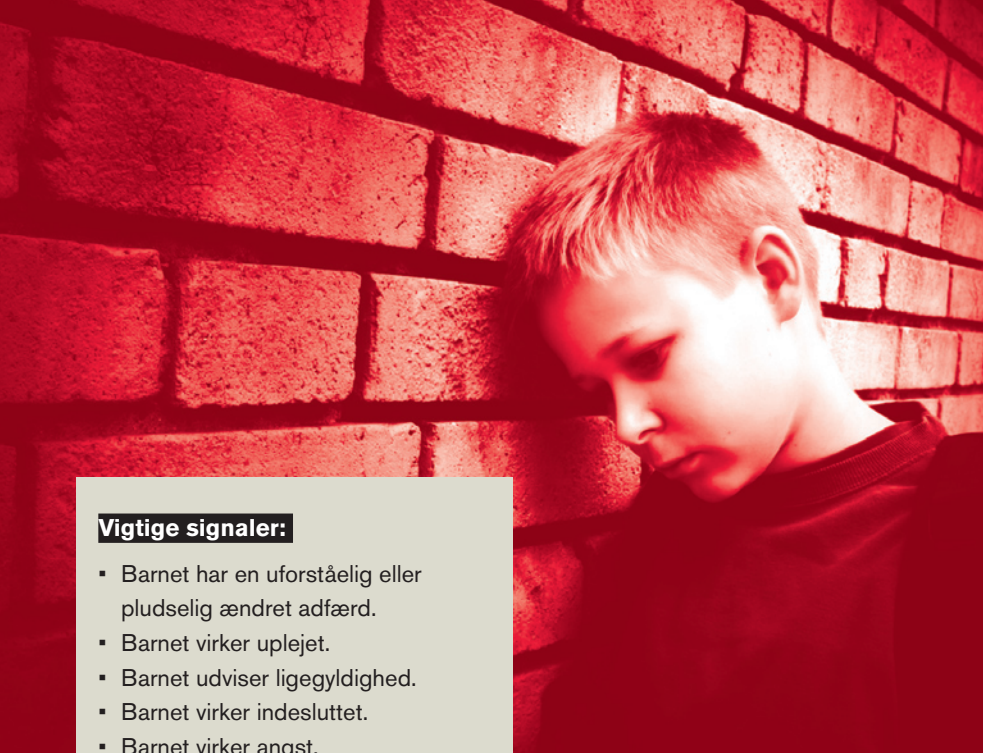
Uanset hvad der holder dig tilbage, bør du reagere og få undersøgt, hvad der er galt.

Underretningspligt før tavshedspligt

Som fagperson har du en særlig pligt til at handle, hvis du ser faresignaler hos børnene eller familien. Det er vigtigt, at du ikke – af misforstået hensyn til forældre – undlader at gå videre med dine iagttagelser.

Din underretningspligt går forud for din tavshedspligt.

I alle overvejelser skal man holde sig for øje, at hensynet til barnet altid skal komme i første række. Det handler om omsorg.

Vigtige signaler:

- Barnet har en uforståelig eller pludselig ændret adfærd.
- Barnet virker oplejet.
- Barnet udviser ligegyldighed.
- Barnet virker indesluttet.
- Barnet virker angst.
- Barnet virker meget ukoncentreret.
- Barnet virker opfarende eller aggressivt.
- Barnet virker ukritisk i sin kontakt med andre.

Det må altid være en konkret vurdering, om der skal handles i forhold til et konkret barn.

Reager i tide

De fleste fagpersoner har en rigtig god fornemmelse for, når børn viser tegn på mistrivsel. Alligevel sker det, at man ikke får reageret i tide. Det kan være hårdt at erkende, at et barn har alvorlige problemer. Det kan også føles meget grænseoverskridende at skulle konfrontere forældre med ens bekymring, som måske er ubegrundet.

Børn kan også have naturlige reaktioner på begivenheder og livsvilkår, som er svære, men ikke alarmerende. Det kan fx være en skilsmisse eller sygdom i familien. Det fælles udgangspunkt må være, at enhver tvivl må komme barnet til gode.

Hvis ikke du som fagperson tager signaler alvorligt og taler med barnet og forældrene om dine iagttagelser, får du ikke afdækket, om der er noget alvorligt galt. Måske er der tale om et truet barn. Men det er også væsentligt, at der sættes ind så tidligt som muligt, hvis barnet blot har brug for lidt ekstra støtte.

DEL DINE BEKYMRINGER

For at finde en god løsning på de problemer, du iagttager hos barnet, er det vigtigt at du deler din bekymring. Du skal drøfte din bekymring med barnet og familien, med dine kolleger og ledelse og måske også med andre faggrupper og kommunen.

Inddrag kolleger og ledelse

Det vil ofte være en god ide at kvalificere din bekymring ved at tale med kolleger og ledelse om, hvad du har observeret.

Det er vigtigt, at I på din arbejdsplads har generelle drøftelser og retningslinjer for, hvordan I håndterer den slags problemer. Det er også en god ide, at ledelsen eller eventuelt udvalgte medarbejdere har godt kendskab til, hvilke former for tilbud om støtte til børn og familier der findes i kommunen.

Gå i dialog med forældrene

Forældre vil som regel deres børn det bedste. Selvom de muligvis er en del af problemet, er de oftest også en væsentlig del af løsningen. Med mindre der er tale om helt særlige, akutte tilfælde, hvor du vurderer, at barnet kan være i direkte fare, skal du forsøge at få det bedst mulige samarbejde med forældrene.

Indled gerne med at fortælle dem om dine iagttagelser og din bekymring. Spørg eventuelt til, om de selv har bemærket

noget tilsvarende, eller om de har oplevet noget lignende tidligere. Vær åben over for, at du kan tage fejl, og at familien kan have en helt anden vinkel på situationen. Men hold fast i dine iagttagelser. I nogle tilfælde kan det være en god ide at skrive dine iagttagelser ned, inden du taler med forældrene.

Nogle forældre vil reagere med vrede. Men i mange tilfælde vil familien også være lettet over, at der bliver taget hul på nogle problemer, de ikke kan løse alene. Det er vigtigt at holde sig for øje, at underretning er en vej til, at barnet får den nødvendige hjælp og støtte.

Tværfaglige team

Hvis du og din ledelse er i tvivl om, hvorvidt I kan løse problemerne i samarbejde med barnets forældre, kan det være en mulighed at inddrage andre fagfolks indsigt i bestemte problemstillinger.

Mange kommuner har etableret tværfaglige team, hvor man kan drøfte bekymringer, i generelle vendinger, eller konkret i forhold til bestemte børn. Det sidste kræver et samtykke fra forældrene. I det

tværfaglige team kan der fx sidde læger og sundhedsplejersker fra den kommunale sundhedstjeneste, sagsbehandlere, psykologer, pædagoger, lærere og talepædagoger.

Akutte situationer

Det er vigtigt at skelne mellem tilfælde, hvor barnet er truet af voldsom vanrøgt, vold, seksuelle overgreb eller lignende, hvor der må handles straks, og tilfælde, hvor du kan give dig bedre tid.

I akutte tilfælde skal du handle omgående. Du skal tage kontakt til familieafdelingen eller den relevante forvaltning i kommunen. Hvis det er uden for almindelig åbningstid, og kommunen ikke har en døgnvagt, skal du kontakte politiet.

Du kan også ringe til Ankestyrelsens anbringelseshjælp, hvis du mener, der skal træffes en afgørelse om akut anbringelse.

Læs mere om Ankestyrelsens muligheder i akutte situationer på www.ast.dk under "Kontakt os".

UNDERRETNING TIL KOMMUNEN

Er du alvorligt bekymret for et barns trivsel derhjemme, skal du underrette barnets kommune mundtligt eller skriftligt. Mange kommuner har vejledninger og skemaer på deres hjemmeside.

Hvornår træder underretningspligten i kraft?

Hvis ikke indsatsen for at hjælpe barnet i dialog med forældrene lykkes, har du pligt til at underrette den relevante forvaltning i barnets kommune. Underretningspligten gælder også, selvom sagen behandles i et tværfagligt team. I nogle tilfælde aftaler teamet, i dialog med forældrene, at foretage en underretning. Underretningspligten gælder også, selvom du har inddraget din ledelse i din bekymring. Hvis ikke der sker noget, og du mener, der fortsat er grund til at formode, at barnet har brug for særlig støtte, skal du underrette kommunen.

Hvad skal en underretning gerne indeholde?

Hvad enten en underretning foretages mundtligt eller skriftligt, skal den gerne indeholde så mange oplysninger som muligt.

Hvad sker der, når jeg har foretaget en underretning?

Loven kræver, at sagsbehandleren går i gang med at afdække familiens og barnets situation nærmere, når der sker en underretning. Selvom der kan være brug for hurtig hjælp, er det vigtigt, at der handles på baggrund af en grundig indsigt i

barnets og familiens situation. Hvis der er brug for større støtteforanstaltninger som eksempelvis en støtteperson i hjemmet, en kontaktperson, en aflastningsfamilie eller en anbringelse, skal kommunen foretage en særlig grundig såkaldt § 50-undersøgelse, inden de kan sættes i værk.

Hvad kan jeg forvente at få at vide?

Normalt modtager man inden seks dage en skriftlig kvittering for, at underretningen er modtaget. Hvis du som underretter ikke er part i sagen i juridisk forstand, kan du ikke forvente at få oplysninger om, hvad der sker fremover. Sagsbehandleren kan kontakte underretteren igen for at få flere oplysninger, men i det videre forløb er det først og fremmest forældrene, der inddrages. Der kan derfor også blive sat hjælp i gang, uden at man som underretter er orienteret.

Hvad gør jeg, når jeg har foretaget en underretning?

Når man har afgivet en underretning, kan der nogle gange opstå en slags tomrum, hvor man ubevidst forventer, at bolden nu ligger hos kommunen. For barnets skyld er det meget vigtigt, at du fortsætter med at have særligt fokus på barnet.

UNDERRETNING TIL ANKESTYRELSEN

Hvis du har foretaget en underretning til kommunen, men ikke mener, at kommunen gør nok, har du mulighed for at underrette til Ankestyrelsen. Ankestyrelsen skal sikre barnets retssikkerhed og undersøge, om kommunens indsats er tilstrækkelig.

Hvad sker der, når du har underrettet?

Så snart Ankestyrelsen modtager en underretning, vil styrelsen kontakte barnets hjemkommune og bede om alle relevante oplysninger om barnets situation. I nogle tilfælde skønner styrelsen måske, at den indsats, der allerede er i gang for at hjælpe barnet, er tilfredsstillende. Hvis Ankestyrelsen vurderer, at kommunen ikke har taget godt nok vare på barnet, bliver sagen behandlet på et ankemøde.

Anbringelse eller støtteforanstaltninger

Ankestyrelsen afgør sagen på et såkaldt børneankemøde. På mødet deltager en ankechef og en jurist fra Ankestyrelsen og to beskikkede "lægdommere". Desuden vil der være en børnepsykiater til stede for at rådgive. Forældrene og deres advokat kan udtale sig til mødet i Ankestyrelsen.

På mødet bliver det afgjort, om Ankestyrelsen vil pålægge kommunen at tage bestemte initiativer. Det kan fx være at tilbyde en støtteperson i hjemmet, en aflastningsfamilie eller en kontaktperson. Ankestyrelsen kan også træffe beslutning om at anbringe barnet uden for hjemmet. Det kan både ske med og uden forældrenes samtykke.

Udvidede muligheder for at hjælpe sårbare børn

I meget **akutte og ekstraordinære situationer** har Ankestyrelsen mulighed for at træffe en hurtig og foreløbig afgørelse om akut anbringelse af et barn. Sådanne afgørelser træffes ellers normalt af formanden for kommunens børne- og ungeudvalg.

Kontakt til Ankestyrelsen

Hvis du vil underrette til Ankestyrelsen, kan du kontakte os på alle hverdage kl. 9-15 på telefon 33 41 12 00. Du kan også sende en mail til ast@ast.dk – denne mailadresse er krypteret og derfor egnet til fortrolige oplysninger.

Ved meget akutte underretninger, som ikke kan vente til normal åbningstid, kan du rette henvendelse til Ankestyrelsens anbringelsehjælp på telefon 22 82 31 50.

Har du som fagperson tvivlsspørgsmål vedrørende underretninger, kan du i kampagneperioden fra april til efterårsferien 2009 ringe på telefon 33 41 13 20.

Midlerne til kampagnen er bevilget som en del af satspuljeaftalen for 2008.

Læs mere på www.ast.dk.

Anonyme underretninger

Formelt set kan en underretning godt være anonym. Det er dog bedst at undgå, da det vanskeliggør det videre arbejde – og dermed mulighederne for at hjælpe barnet. Men hellere en anonym underretning end ingen.

Hvordan underretter jeg til Ankestyrelsen?

Du kan foretage en underretning til Ankestyrelsen mundtligt eller skriftligt. Hvis du ringer til os, kan du forvente følgende spørgsmål:

- Barnets cpr-nr. og adresse?
- Et sagsnummer?
- Baggrunden for din underretning?
- Dit kendskab til barnet og dets situation?
- Dit forhold til barnet?
- Har du haft kontakt med kommunen, inden du kontaktede Ankestyrelsen?
- Har du tidligere underrettet kommunen om barnets situation?
- Er der andre oplysninger om barnet, som er vigtige?
- Dine kontaktoplysninger – med mindre det er en anonym underretning?